

of the ideological essence of musical works and means of musical expression, raising of the artistic and performing level of each individual musician and ensemble collective as a whole.

Ensemble performance is the most conducive to the enhancement of the potential of the individual, since its implementation involves solving of artistic and technical problems of high level of complexity, requires the activity of the performing will, sphere of emotional and semantic experiences, stimulates the expression of self-thought, development of autonomy and creative initiative.

Thus, the effectiveness of ensemble-performing training will increase significantly if this process is aimed at creating of the students' installations on active-creative attitude towards performance through the development of interpretive thinking and emancipation of creative opportunities in the process of its implementation.

Key words: *musical-performing activity, head, out-of-school specialized educational institution.*

УДК 378. 016: 78 (075.8)

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–2.43-48

Людмила Воєвідко
Liudmyla Voievdko

ВИМОГИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З МЕТОДИКИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

REQUIREMENTS FOR PRACTICAL CLASSES OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS IN METHODOLOGY OF MUSIC EDUCATION

У статті висвітлено вимоги до змісту та організації практичних занять першого бакалаврського рівня підготовки студентів на етапі створення та затвердження нових стандартів вищої освіти. Актуальність нашої тематики, в першу чергу, визначається завданням реформування змісту, форм, методів та технологій навчання здобувачів вищої освіти з методики музичного виховання. Розглянуто одну із провідних форм організації освітнього процесу у вищій школі – практичне заняття. Проаналізовано основні вимоги підготовки до практичних занять здобувачів вищої освіти для досягнення успішного результату. Виокремлено основні переваги активної продуктивної роботи під час навчальних занять. Окреслено зміст, методи, форми роботи на практичних заняттях зі здобувачами вищої освіти першого бакалаврського рівня вищої освіти зі спеціальності Середня освіта (Музичне мистецтво).

Ключові слова: *практичне заняття, форми освітнього процесу, бесіда, дискусія, бакалаврський рівень, навчання, реферат, мотивація, аналіз, самостійна робота, атмосфера співробітництва, здобувачі вищої освіти, технології, мотивація.*

Сучасна система вищої освіти України у зв'язку з її інтеграцією в європейський освітній простір потребує змін, зокрема в підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних реалізувати освітні стандарти, впроваджувати новітні ефективні педагогічні технології. Разом з цим, зростають суспільні вимоги до фахової підготовки педагогічних кадрів, що зумовлює зміни в структурі, змісті, формах і технологіях навчання, створенні гнучких освітніх програм і навчальних планів. У цьому контексті посилюється відповідальність закладів вищої освіти за якість вищої освіти.

Значне місце в системі підготовки фахівців мають практичні заняття. Головне їх завдання – закріплення, переведення у довготривалу пам'ять теоретичних знань, формування навичок, умінь та компетентностей із навчальної дисципліни, які мають бути сформовані згідно з освітньою програмою професійної підготовки фахівців. Практичне заняття (лат. *praktikos* – діяльний) – форма навчального заняття, під час якого науково-педагогічний

працівник організовує для студентів аналіз теоретичних положень із навчальної дисципліни та формує навички та вміння їх практичного застосування, через індивідуальне виконання відповідно до сформульованих завдань. Основна дидактична мета практичного заняття – розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих студентами на лекційних заняттях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення умінь, навичок, компетентностей, розвиток наукового мислення та усного професійного мовлення здобувачів вищої освіти.

Організацію та проведення практичних навчальних занять досліджували К. Бабенко, К. Баханов, А. Булда, В. Власов, П. Мороз, О. Пометун, В. Сотниченко, Т. Чубукова та ін. Основні аспекти такої форми навчальних занять розглядали С. Вітвицька, Г. Ковальчук, А. Кузьмінський, З. Курлянд, І. Міщенко, В. Ординський, М. Фіцула, В. Лозова, Л. Каніщенко та ін.

Мета дослідження полягає у вивченні та обґрунтуванні організаційно-методичної системи проведення практичних занять з нормативної дисципліни професійної підготовки навчального плану спеціальності Музичне мистецтво у закладах вищої освіти, а також визначення напрямів її вдосконалення.

На практичному занятті студенти під керівництвом викладача глибоко і всебічно обговорюють практичні завдання. Для посилення активності і закріплення знань викладач повинен залучати до участі в обговоренні теоретичних і практичних питань якомога більшу кількість студентів. Це досягається постановкою додаткових питань, спрямованих на розкриття, деталізацію різних аспектів основного питання, особливо практичного досвіду, складних ситуацій. Після обговорення кожного питання викладачу доцільно дати оцінку виступів, акцентувати увагу на найбільш суттєвих положеннях, проблемах і можливих варіантах їх вирішення.

До основних завдань практичних занять з навчальної дисципліни відносимо:

- поглиблення та уточнення знань, здобутих на лекційних і в процесі самостійної роботи;
- формування інтелектуальних навичок і умінь планування, аналізу й узагальнень, опанування навичок організації професійної діяльності;
- накопичення первинного досвіду організації навчально-виховного процесу в школі та технікою управління ним;
- оволодіння навичками керівництва процесом музичного навчання та виховання школярів у майбутній музично-педагогічній діяльності.

Структура практичного заняття передбачає: попередній контроль знань, навичок і умінь студентів; формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язування завдань та їх обговорення; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка та оцінювання. Оцінки за практичні заняття враховуються, виставляючи підсумкову оцінку з навчальної дисципліни.

У процесі проведення практичних занять використовуються різні методи навчання. Оскільки головне завдання цього виду навчальної роботи – формування навичок і умінь, то основними є – різноманітні вправи (підготовчі, пробні, за зразком, тренувальні, творчі, практичні, графічні, усні, письмові, професійні тощо). До важливих методів на навчальних заняттях відносимо інструктивні матеріали, дослідження, стимулювання. У курсі використовуємо активні методи навчання, такі як інтерактивне спілкування, проблемно-рефлексивний полілог, позиційна дискусія, евристична бесіда, діалог Сократа, моделювання педагогічних ситуацій, метод проєктів, метод інтерв'ю, коментування та оцінка (або самооцінка) дій учасників, метод “круглого столу”, майстер-клас, ділові ігри, тренінги тощо [2, с. 114].

Практичні заняття з окресленої навчальної дисципліни навчального плану спеціальності Музичне мистецтво мають відповідати таким вимогам:

- розуміння з боку студентів необхідності володіти базовими теоретичними знаннями;
- усвідомлення необхідності вироблення навичок і умінь, що мають професійну спрямованість;

- забезпечення оптимальних умов для формування навичок і умінь та предметних компетентностей;
- навчання студентів раціональних методів оволодіння навичками і вміннями;
- забезпечення самостійної діяльності кожного здобувача вищої освіти бакалаврського рівня;
- дотримання систематичності й логічної послідовності у формуванні навичок, умінь та компетентностей студентів;
- розроблення завдань для практичних занять з чіткою професійною спрямованістю;
- широке включення в систему практичних занять творчих завдань;
- систематичний контроль за виконанням практичних завдань;
- постійне заохочення практичної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти.

Іноді доцільно відмовитися від практики, коли практичні заняття мають колективний характер: один студент виконує завдання на дошці, а інші працюють на своїх робочих місцях. Чітко визначаються завдання з ознайомлення студентів з методами самостійної діяльності, надається допомога в усвідомленні ними алгоритму дій.

Практичні заняття, незалежно від їх конкретних особливостей, значною мірою забезпечують відпрацювання навичок і вмінь прийняття практичних рішень у реальних умовах професійної діяльності, що мають у своїй основі теоретичний характер. Якість і результативність практичного заняття залежить і від самого викладача, його професіоналізму та ступеня підготовки, і від студента, його вміння та бажання здобувати знання. Готуючи повідомлення, реферат чи доповідь творчого характеру, викладач має змогу виявити не лише якість знань з обраної проблеми, а й їхнє ставлення до процесу навчання. Процес підготовки студента до практичного заняття можна уявно розділити на кілька етапів. Перше – це відвідування лекцій, де викладач торкатиметься виділених на практичні заняття питань, активне включення в діалог викладача зі студентами. Друге – це опрацювання рекомендованої літератури. Наступне – вміння підбирати інформацію, щоб якнайглибше розкрити запропоновані пункти плану практичного заняття. В цьому плані необхідно враховувати такі вимоги: чіткість викладу, цінність та інформативність викладеного матеріалу. Не припустимо вдаватися до механічного переписування одного чи кількох джерел. Основна цінність підготовки – висвітлення власної думки, вміння її відстояти та аргументувати. Наступне – знання всіх вимог до написання творчої роботи та їх виконання. І останнє – вміння захистити свою роботу. Адже студент повинен вміти донести основний зміст роботи і бути готовим відповісти на питання одногрупників та науково-педагогічного працівника [1, с. 36].

Хоча на практичних заняттях відпрацьовують теми, за якими було прочитано лекції, доцільно, щоб на цих заняттях невелика теоретична частина передувала практичній. Це спрямовує студентів до наукового підходу до виконання практичних робіт, підвищує їх якість. Практичне заняття проводиться:

- з метою формування у студентів умінь і навичок роботи з музичними інструментами, технікою, обладнанням, для більш глибокого їх вивчення, виконання окремих прийомів тощо;
- з метою ланцюжкового принципу, який пов'язує теоретичне навчання та навчальну практику з навчальною дисципліною.
- з точним переліком тем практичної роботи, які є визначеними робочою навчальною програмою з Методики музичного виховання;
- на попередньо підготовленому навчально-методичному матеріалі для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідних теоретичних положень, наборі завдань різної складності для їх розв'язання здобувачами вищої освіти на навчальному занятті;
- з вказівками щодо методичних та технічних засобів для проведення практичних занять з відповідної тематики робочих навчальних програм;
- з окресленням схеми практичного заняття, для чого складається інструктивно-методична карта для студентів, що є ґрунтовним орієнтиром для забезпечення послідовності дій

здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня для досягнення мети практичного заняття та конкретизує їх підготовку до аудиторного заняття.

Практичне заняття – це своєрідна форма зв'язку теорії з практикою, яка слугує закріпленню теоретичних знань шляхом залучення студентів до вирішення різних навчально-практичних та пізнавальних завдань, відпрацювання навичок тлумачення і застосування навчальних моделей, спеціальної літератури, технічних засобів. Слід зазначити, що практичне заняття з навчальної дисципліни Методика музичного виховання включає такі аспекти:

- проведення попереднього контролю знань, умінь, навичок та компетентностей студентів;
- виконання практичних завдань;
- постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення зі здобувачами вищої освіти;
- розв'язування контрольних завдань;
- перевірку виконаних завдань, послідовний ґрунтовний аналіз опрацьованого матеріалу та оцінювання;
- окреслення роботи для подальшого опрацювання до наступного практичного заняття з навчальної дисципліни.

Традиційно, до складових елементів практичного заняття належать такі етапи роботи:

- повторення базового теоретичного матеріалу шляхом фронтальної бесіди у вигляді питань студентам з певною послідовністю або відповіді викладача на незрозумілі питання лекції;
- пояснення певного типу завдань з демонстрацією загальних шляхів та правил їх вирішення;
- організація вирішення завдань на аудиторному занятті;
- аналіз вирішення навчальних завдань із опорою на теоретичний матеріал.

Методика проведення практичних занять повинна сприяти відпрацюванню умінь та навичок вирішення завдань, аналізу практичних ситуацій, використання навчально-методичної, наукової та довідкової літератури. Студенти повинні вивчати ті типові завдання, з якими їм прийдеться зустрітись в професійній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Одночасно, студентів потрібно навчати не тільки стандартним моделям, але і пошуковій діяльності в процесі розв'язування практичних завдань педагогічного кшталту. В пошукових завданнях потрібно дотримуватись раціонального співвідношення традиційних і проблемних методів навчання.

Не менш важливим аспектом практичних занять з Методики музичного виховання є форми організаційної роботи на навчальних заняттях:

- групова фронтальна;
- бригадна фронтальна (кожна ланка в один і той же час виконує однакові види робіт);
- бригадна (проводиться аналогічно до бригадної фронтальної, але при умові, коли кожна бригада виконує різні види робіт);
- індивідуальна – кожен здобувач вищої освіти має індивідуальне практичне завдання.

Наш досвід свідчить про можливість і необхідність диференційованого підходу до якості знань студентів під час виконання практичних робіт. У цьому випадку можлива система багатоваріантних завдань з правом вибору студентом рівня складності завдання і відповідної оцінки за його правильне виконання. Для виконання практичних робіт різного рівня складності студентів можна об'єднувати в групи з урахуванням рівня їх підготовки (високий, середній, низький). Індивідуалізуючи завдання, викладач має окреслити рівень знань та умінь, який відповідає завданням вищої школи, і забезпечити безперервне його підвищення для кожної групи. При цьому заняття повинні організовуватись таким чином, щоб кожен студент (сильний, середній, слабкий) відчував підвищення рівня своєї фахової підготовки. Індивідуалізуючи завдання практичних робіт, слід, зберігаючи цілісність системи теоретичної і практичної підготовки, їх взаємозв'язок, розглядати їх як єдине ціле, у якому кожне заняття – це тематично завершена ланка освітнього процесу.

Одним із сучасних прийомів проведення практичних занять у країнах Європи вважається навчання вилученню практичних завдань з так званого фону. Фон – це відсутність або

надмірність інформації, а також психологічні бар'єри, яких у дійсності немає. Фонові ситуації формуються на основі роздумів, виступів і діяльності вчених, практиків, педагогічного досвіду викладача. Під час заняття викладач з'ясовує, як студенти оцінюють ту чи іншу ситуацію чи модель, що вважають головним, що – другорядним, якої інформації недостає, а яка – надмірна. У процесі проведення практичних занять за такою методикою студентів відлучають від рішення “чистих” завдань, в яких однозначно формулюються мета і питання.

Методичні рекомендації до практичного заняття повинні мати такі елементи: номер і тему заняття; мету і завдання заняття; постановку завдання; за потреби коротко основні відомості з теорії або лекційних занять, потрібні технічні засоби, наочність, довідковий матеріал тощо; вирішення типового завдання; аналіз одержаних результатів і можливих варіантів завдання та шляхів їх розв'язання; завдання для самостійної роботи; критерії оцінювання роботи студента на практичному занятті; контрольні питання; рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається; додатки за потреби (довідковий матеріал, репертуарні збірники, перелік завдань для самостійної роботи тощо).

Практичне заняття формує у студентів уміння та навички самостійно здобувати знання (самостійно аналізувати та систематизувати велику кількість інформації). Воно розвиває пізнавальний інтерес, творче мислення та активізує увагу до відповідних тем з навчальної дисципліни. На практичних заняттях добре засвоюються основні поняття та наукові терміни навчальної дисципліни, закріплюються вміння ними оперувати. Студент вчиться працювати з підручниками, посібниками та іншими джерелами інформації, набуває вміння готувати доповіді, реферати, виступи на конференціях. З іншого боку сторони здобувач вищої освіти вчиться активно включатися в обговорення певної проблеми, висловлювати, аргументувати і відстоювати власну думку, без боязні осуду з боку викладача та одногрупників. Окрім того важливо вміти вислухати опонента та знайти докази на його підтримку чи протипагу (вміння дискутувати).

Формат практичного заняття дозволяє оцінити студенту себе та своїх колег (одногрупників) за рівнем засвоєння навчального матеріалу, а набутий досвід сприяє формуванню власних професійних компетентностей, ціннісних орієнтирів та переконань, а також фахової мотивації. Окрім того, вважаємо за необхідне реалізацію таких аспектів практичних занять:

- участь студентів у різних формах роботи на навчальному занятті;
- розвиток самостійності студентів та їх мотивації до саморозвитку;
- високий організаційний рівень здобувачів вищої освіти;
- високий педагогічний, музичний, методичний та науковий рівень;
- раціональне використання часу;
- дотримання правил техніки безпеки й охорони праці;
- дотримання тем робочої навчальної програми навчальної дисципліни Методика музичного виховання;
- дотримання технології послідовності виконання роботи;
- наявність та підготовленість робочих місць для практичних занять;
- дотримання вимог ведення уроків у закладах загальної середньої освіти.

Практичне заняття повинно бути чітко структуроване. Так, практикою вироблено низку вимог, відповідно до яких матеріали практичних занять, повинні містити у собі: назву заняття; дату проведення; цілі заняття; питання та основні поняття, що розглядаються; хід заняття; допоміжні матеріали з теми; список рекомендованих джерел. Методика проведення практичних занять може бути різноманітною, вона залежить від авторської індивідуальності викладача, від рівня якості знань здобувачів вищої освіти, важливо, щоб різноманітними методами досягалася загальна дидактична мета кожного практичного заняття. Необхідно навчити студентів знаходити потрібну інформацію, аналізувати та систематизувати її.

Ефективність практичного заняття залежить від якості застосовуваних на занятті дидактичних матеріалів. Вимогами до них є такі:

- завдання повинні враховувати рівень знань, стимулюючи їх подальше поглиблення, тому завдання складаються з умовою можливості їх виконання;
- зміст завдань повинен сприяти розумінню закладених в умові навчальних постулатів;
- практичні завдання повинні сприяти закріпленню теоретичних знань та формувати нові професійні навички та предметні компетентності здобувачів вищої освіти.

Отже, за результатами дослідження можна зробити висновки, що правильно організовані практичні заняття з Методики музичного виховання є важливою компонентою підготовки студентів в закладах вищої освіти, оскільки дозволяють сформувати в здобувачів професійні навички, закріпити отримані на лекції та в результаті самостійної роботи теоретичні знання та пов'язати їх з практичною діяльністю вчителя музичного мистецтва Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Воевідко Л. М. Самостійна робота студентів з методики музичного виховання: методичні рекомендації. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин Я. І., 2013. 88 с.
2. Воевідко Л. М. Методика музичного виховання. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин Я.І., 2019. 220 с.

The article reveals the requirements for the content and organization of practical classes for the students of the first bachelor's degree at the stage of creation and ratification of new standards of higher education. The vitality of this research is primarily determined by the task of reforming the content, forms, methods and technologies of teaching "Methodology of music education" to higher education applicants.

The article deals with one of the leading forms of organization of educational process in high school – practical classes. The requirements for preparation for practical classes by higher education applicants to achieve the success are analysed. The advantages of active productive work in practical classes are emphasized.

The author states that practical classes involve a direct contact with students, which requires trusting relations, an atmosphere of cooperation and mutual understanding. Effectively conducted practical class develops the ability to think, synthesize, compare, cognize and process a large amount of educational and developmental information.

The article reveals the content, methods, forms of work in practical classes with higher education applicants of the first bachelor's degree in specialty "Secondary Education (Music)".

Key words: *practical class, forms of educational process, conversation, discussion, bachelor's degree, report, motivation, analysis, independent work, atmosphere of cooperation, higher education applicants, technologies.*

УДК 791.622:7.071.1

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–26–2.48-53

*Микита Галкін
Mykyta Halkin*

ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ АКТОРА

PROFESSIONAL QUALITIES OF AN ACTOR

У статті розкриваються теоретичні і практичні підходи до процесу виховання акторів і режисерів. Найважливішим моментом у процесі створення сценічного образу є не тільки розуміння над завдання ролі, але й привласнення цієї реально не наявній, уявної мети, її актуалізація, що перетворює мету дій сценічного персонажа в нібито реальну мету дій суб'єкта творчого процесу. Визначено нові засоби та прийоми подолання недоліків у вихованні акторів та режисерів в системі української освіти в галузях сценічного мистецтва та аудіовізуального мистецтва